

kultura, dviju kršćanskih i islamske, kako ističe autorica, te razdjelnice pouzdano idu i drugim linijama, pa još uvijek i onom koja je posljedica četrdesetogodišnjeg Zida u Europi. To je razdjelnica po liniji centar – poluperiferija – periferija, o čemu je više pisao Županov. Naglasak valja biti, ako se želi multikulturalna Europa, na promicanju suglasja u obrazovanju, medijima, znanosti i kulturi.

U kakvu us odnosu etničnost i regionalizam? Isključuju li se nacionalni i regionalni identitet? Boris Banovac smatra da integracija Europe i izmijenjen karakter nacionalne države otvaraju novi prostor za etno-regionalističke pokrete. Sve to omogućuje višeslojni identitet skupina i koegzistenciju regionalnoga i nacionalnog identiteta. Istra je za tu problematiku paradigmatičan slučaj i možda, bar na tom polju, prvi iskorak Hrvatske u Europu.

Na kraju prikaza potrebno je naglasiti da je vrijednost knjige prije svega u otvaranju dijaloga i slobodnu razmatranju problematike. To i takvo ozračje nije bilo prisutno u socijalizmu, pa ni u prvih nekoliko godina samostalne Hrvatske. Utoliko je i ova knjiga dokaz da se Hrvatska, sa svim mogućim peripetijama, ipak kreće prema Europi ili, još preciznije, prema slobodnu, otvorenu i multikulturalnu društvu. Pluralizam stavova i ocjena te tolerancija kojom su izrečeni u ovoj knjizi pružaju nadu i otvaraju perspektive.

Dragutin Babić

Institut za migracije i narodnosti,
Zagreb

Микола Томенко

Самоозначення України: від історії до політики

Київ, «Заповіт», 1998, 271 str.

Monografija *Samoodređenje Ukrajine: od povijesti do politike* ugliednoga ukrajinj-

skog politologa Mikole Tomenka u pravome trenutku analizira niz najvažnijih problema suvremene etnopolitike u sklopu složenoga i proturječnog nastanka građanskog društva u Ukrajini. U monografiji se razmatraju problemi razrade optimalne državne strategije od vremena stjecanja neovisnosti godine 1991. Autor pritom drži da se jedno od središnjih pitanja odnosi na određenje »osnove etnopolitike u zemlji« (str. 6) i da na današnjem stupnju razvitka državnosti valja donekle premjestiti naglasak s povijesno-politološke utemeljenosti prava na neovisnost Ukrajine na novu shema koja bi trebala biti ovakva: »Mi (Ukrajinci – Ukrajina) nismo ni bolji ni lošiji. Mi smo drukčiji. I u tom smislu unikatni« (str. 19). Tako se u središtu pozornosti treba nalaziti problem unikatnosti, koji se i pojavljuje kao suvremeno shvaćanje nacionalnog identiteta.

Analizirajući povijesne tradicije Ukrajinaca kao najvažnijeg čimbenika političkog samoodređenja Ukrajine, autor dolazi do zaključka da je bitno u shvaćanju političkog izbora Ukrajine sve do druge polovine 20. stoljeća dokazivati »zasebne povijesti i osobite političke tradicije« (str. 49).

Pri razmatranju osnove etnonacionalnih načela državne strategije, autor uvršćuje načela etnonacionalne politike u »najspornija pitanja« ukrajinskoga društva (str. 200). Politolog raspravlja s onima koji Ukrajinu smatraju mnogonacionalnom državom, koju je stvorio »titularni narod« koji nastanjuje stanoviti teritorij i ostvaruje svoje pravo na »političko samoodređenje« (str. 203). Analiziraju se etnonacionalni politički pojmovi ugrađeni u Ustavu Ukrajine kao što su ukrajinski narod, ukrajinska nacija, nacionalnost, nacionalne manjine, autohtoni narodi. Autohtonima – kako primjećuje M. Tomenko – valja smatrati »ukrajinski [narod] i, u doba sovjetske vlasti deportirani, krimskotatarski narod« (str. 204).

Svojevrsnost suvremenih etnopolitičkih procesa, autor vidi u »paralelnom oblikovanju (etnosocijalne) nacije i buduće građanske (etnopolitičke) nacije« (str. 210–211).

Određujući ukrajinsku naciju kao etnosocijalnu zajednicu, autor označuje njezina karakteristična obilježja – jedinstvo teritorija i gospodarske djelatnosti, jezika, povijesne sudbine, kulturnih tradicija i psihologije (str. 208). Nju treba oblikovati, prema njemu, s pomoću usklađivanja »kulturnih osobitosti« Ukrajinaca, koji žive u različitim regijama i, razvitkom različitih etnografskih skupina (Lemaka, Poluščuka, Rusina), kao »osebujnih grana jedinstvenoga etničkog organizma« (str. 212).

Drugo »etnopolitičko razmjerje« suvremene ukrajinske nacije, prema mišljenju znanstvenika, valja shvatiti kao ujedinjenje građana, koji prihvaćaju »svoju pripadnost Ukrajini kao jamstvo za ostvarivanje svojih političkih, građanskih, kulturnih prava« neovisno o etničkoj pripadnosti (str. 208). Pritom se osobito ističe misao da prvi etnosocijalni čimbenik, pripadnost Ukrajini, bitno utječe na »karakter nastajanja građanske (etnopolitičke) nacije« (str. 211).

Glavni cilj državne etnonacionalne politike M. Tomenko vidi u prepućivanju »polietničkoga sastava ukrajinskog društva« takvim smjerom kojim bi se u budućnosti njezina političnost razvijala ne prema »mogućem izvoru međuetničkih sukoba«, nego se pretvorila u »oslonac« ukrajinske državnosti. Polazeći od toga, autor smatra da su temeljni prioriteti etnonacionalne politike Ukrajine:

– osigurati »jednake mogućnosti sudjelovanja građana, neovisno o njihovoj etničkoj pripadnosti, u svim sferama materijalnoga i duhovnog života da upravljaju državnim i društvenim poslovima; učvršćivati jamstva koja bi uklonila pojave nacionalnog ekstremizma i diskriminaciju građana po etničkim, vjerskim ili jezičnim obilježjima«;

– »preporod ukrajinske etnije temeljiti na etnokulturnoj samobitnosti ukrajinske nacije..., brizi o nacionalno-kulturnim potrebama Ukrajinaca izvan granica Ukrajine«;

– »preporod duhovnog života nacionalnih manjina na načelima nacionalno-kulturne autonomije, zaštite njihove etničke, kulturne, jezičke i vjerske samobitnosti« (str. 211).

Osobito se ističe neophodnost obnove prava krimskotatarskog naroda i drugih nacionalnih manjina i provedba nužnih mjera za njihovu »pravnu, političku, sociokulturnu rehabilitaciju« (str. 212).

Autor zaključuje da koncipiranje etnonacionalne politike mora u Ukrajini postati »važnijom sastavnicom humanitarne državne politike« (str. 212).

S ruskoga preveo
Emil Heršak

Vladimir Fisanov
Černovičko drž. sveučilište
»Ju. Fedjakovič«,
Černovci, Ukrajina

Steffen Angenendt (ed.)

ASYLUM AND MIGRATION POLICIES IN THE EUROPEAN UNION

Berlin: Research Institute of the German Society for Foreign Affairs, 1999, 345 str.

Europska Unija najvažnija je destinacija za imigrante. Protjerani ratom, nasiljem ili političkim progonima i oni koji traže sigurnije ekonomske uvjete, u njoj žele pronaći privremeno a često i stalno utočište. Međutim, kaže Angenendt, izbjeglice i migranti suočavaju se sa sve većim poteškoćama u ostvarivanju svojih želja. Zemlje članice Europske Unije vjeruju da je njihov kapacitet primanja i integranja novih imigranata iscrpljen i stoga uvode restrikcije u primanju migranata. U većini zemalja ulazak se dopušta samo zbog političkih razloga, a ulaz privremenih radnika samo u određenim sektorima proizvodnje i onima čiji članovi obitelji već žive u spomenutim zemljama. U zadnjem desetljeću zemlje-članice Europske Unije razvijaju zajedničku migracijsku politiku, ali neujednačenu; reguliraju i uskla-